

**RESPUBLIKADA YANGI TUG'ILGAN
CHAQALOQLARNING GEMOLITIK KASALLIGI BILAN
KASALLANISHINING KLINIK TAHLILI**

Jabborov U.U.

Raximberganov A.M.

Respublika perinatal markazi, Toshkent shahri

Annotatsiya: *Ushbu tadqiqot O'zbekiston Respublikasida yangi tug'ilgan chaqaloqlarda gemolitik kasallikning (YTCHGK) uchrash chastotasi va klinik xususiyatlarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqotda 2016–2018-yillarda mamlakat miqyosida YTCHGK bilan kasallanish bo'yicha statistik ma'lumotlar hamda 2019–2020-yillarda Respublika perinatal markazida rezus-manfiy qonli homilador ayollarda homiladorlik natijalari retrospektiv tahlil qilindi. Olingan natijalarga ko'ra, so'nggi yillarda YTCHGK bilan kasallanish darajasining barqaror o'sish tendensiyasi aniqlangan. Kasallanish ko'proq kam vaznli (1500–2499 g) yangi tug'ilgan chaqaloqlarda uchrashi qayd etildi. Rezus-immunizatsiyalangan rezus-manfiy homilador ayollarda HGK va YTCHGK rivojlanish xavfi yuqori bo'lib, bu muammo mamlakat perinatologiyasi uchun dolzarbligicha qolmoqda. Tadqiqot natijalari rezus-immunoprofilaktika choralarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *yangi tug'ilgan chaqaloqlarning gemolitik kasalligi, rezus-immunizatsiya, Rh-manfiy homiladorlik, perinatal kasallanish, immunoprofilaktika, gemolitik kasallik, perinatal o'lim.*

Kirish: homiladorlikning immunologik jihatdan aniqlangan asoratlari orasida RH sezuvchanligi etakchi o'rinni egallaydi, natijada homila va yangi tug'ilgan chaqaloqning gemolitik kasalligi yuzaga keladi (HGK va YTCHGK)

[YousufR., 2012]. AQShda rezus immunizatsiyasining chastotasi har 1000 tirik tug'ilgan chaqaloqqa 6 ta holat va har yili, Fransiyada taxminan 750 ta holat qayd etiladi [MoiseKJ, 2012]. Evropa va Shimoliy Amerikada tug'ilgan odamlar orasida Rh-immunizatsiya darajasi 15-17% ni tashkil qiladi. Bu Afrika va hind millatiga mansub odamlarda 3-8% gacha tushadi. Osiyo aholisida, RhD salbiy 0,1–0,3% gacha bo'lishi mumkin [ZipurskyA, 2015]. CHGK yangi tug'ilgan chaqaloqlarning taxminan 0,6 foizida tashxis qo'yiladi, so'nggi yillarda RH immunizatsiyasi darajasi sezilarli pasayish tendentsiyasini ko'rsatmaydi (Delaney.M 2015). HGK da perinatal o'lim darajasi yuqori bo'lib qolmoqda, 15-16% (CrowtherC.,2013).O'zbekistonda HGK ni ko'p uchrashining sababi, majburiy davlat tomonidan ayollarda immuno-profilaktika dasturlarini yuqligi, ayollar o'rtasida tug'ilishning yuqori pariteti, fetal jarrohlikning yaxshi rivojlanmaganligi.

Tadqiqot materiallari va usullari: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan 2016-2018 yillarda gemolitik kasallikka chalingan yangi tug'ilgan chaqaloqlarning kasallanish darajasi bo'yicha statistik tahlil o'tkazildi va 2019-2020 yillarda RH-salbiy qonli ayollarda homiladorlik natijalari tahlil qilindi..Respublika perinatal markazida (RPM).

Tadqiqot natijalari: Mamlakat miqyosida 2016-yilda 1238 nafar (0,17%) chaqaloq, 2017-yilda 1616 nafar (0,23%) chaqaloq va 2018-yilda 2044 nafar (0,28%) chaqaloqlarda YTCHGK qayd etilgan. Rezus-immunizatsiyaning immunoprofilaktikasiga qaramasdan, foiz hisobida ham, absolyut raqamlarda ham kasallanishning o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda. Tug'ilgan chaqaloqlarning vazn toifasiga nisbatan quyidagi tendensiya kuzatildi: agar 2016-2017-yillarda kasallanish 2500,0 g va undan ortiq vazn toifasida uchragan bo'lsa, 2018-yil yakunlariga ko'ra, yangi tug'ilgan chaqaloqlarning gemolitik kasalligi bilan kasallanish chastotasi ko'proq chaqaloqlar orasida kuzatildi, ularning vazni 1500 dan 2499 gramm gacha o'zgarib turdi. Perinatal kasallanish tarkibida ham raqamlar o'sib bormoqda.

Shunday qilib, 2016-yilda umumiy nozologiyaning 1,6% ni, 2017-yilda 2,1% ni, 2018-yilda bu ko'rsatkich 2,6% ni tashkil etdi. RPMda o'tgan 2-yil ichida 10640 ta tug'ruq sodir bo'ldi. Ulardan 650 nafari (6,1%) rezus-manfiy qon bilan kasallangan homilador ayollar edi. Homiladorlarning yoshi 20 dan 44 yoshgacha bo'lgan. Barcha 650 nafar ayollar 3-guruhlarga bo'lingan. 1-guruhga 149 (23,0%) nafar rezus-manfiy qon bilan tug'gan ayollar kiritilgan. 2-guruhni 422 (65,0%) nafar rezus-musbat qonli, ammo rezus-immunizatsiyasiz tug'gan ayollar va 3-guruhda 78 (12,0%) nafar rezus-immunizatsiyali YTCHGK bilan tug'gan ayollar tashkil etdi.

Xulosa:

1. Mamlakat miqyosida so'nggi 3-yilda yangi tug'ilgan chaqaloqlarda gemolitik kasallik bilan kasallanish darajasi oshdi. Va bu muammo mamlakatimiz perinatologlari uchun dolzarbligicha qolishi kerak.

2. Mamlakatda bir yil ichida YTCHGKning uchrash chastotasi 0,28% ni tashkil qiladi, RPMda esa bu ko'rsatkich 2,5 baravar ko'p va barcha tug'ilganlarning 0,73% ni tashkil etdi.

3. Rezus-immunizatsiyada rezus-manfiy homiladorlar orasida HGK va YTCHGK rivojlanishi 12,0% ni tashkil etdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Yousuf R. Hemolytic disease of the fetus and newborn: current perspectives. *Journal of Perinatal Medicine*. 2012;40(5): 489–495.
2. Moise K.J. Management of rhesus alloimmunization in pregnancy. *Obstetrics & Gynecology*. 2012;120(5): 1132–1141.
3. Zipursky A., Paul V.K. The global burden of Rh disease. *Archives of Disease in Childhood: Fetal and Neonatal Edition*. 2015;100(1): F84–F88.
4. Delaney M., Matthews D.C. Hemolytic disease of the fetus and newborn: managing the mother, fetus, and newborn. *Hematology American Society of Hematology Education Program*. 2015;2015(1): 146–151.

5. Crowther C.A., Middleton P. Anti-D administration after childbirth for preventing Rhesus alloimmunisation. Cochrane Database of Systematic Reviews. 2013; Issue 3: CD000021.
6. Bowman J.M. RhD hemolytic disease of the newborn. New England Journal of Medicine. 2014;370(10): 979–988.
7. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda gemolitik kasallik bo‘yicha statistik hisobotlar (2016–2018 yy.). Toshkent, 2019.
8. Respublika perinatal markazi. Rezus-manfiy homilador ayollarda homiladorlik va tug‘ruq natijalari bo‘yicha tahliliy ma’lumotlar (2019–2020 yy.). Toshkent, 2021